

העבודה בבית-החרושת „נשר“

בשנת 1933, עם הקמת הכבשן הראשון, נכנסנו כפועלים קבועים לבית החרושת „נשר“. מיום העברת פלוגת חיפה ליגור — כשהעבודה השכירה מחוץ למשק, התחילה בהיקף גדול ותפסה מקום נכבד בטבלת סדור העבודה — היו עינינו נטויות בכמיהה מערבה לכבשני נשר, פולטי העשן התמידיים, ברצון כביר לחדור לשם כפועלים קבועים במפעל. היינו עסוקים עד אז בנשר בעבודות „חקלאיות“ גרידא: בעגלונות, בנטיעת החורשה ועיבודה. היו אלה עבודות זמניות, — עובד אחד או שניים — וכל זה „מחוץ“ לבית החרושת, ומובן שלא הסתפקנו בזאת. עבודת החציבה היתה בידי קבלן ערבי נוגש, שהעסיק מאות פועלים ערביים משכם וג'נין בשכר ירוד מאד. „הפיכה“ נועזת ע"י קבלנות של פועלים עבריים במקום זה, היתה עוד בגדר חלום.

ההנהלה הטכנית הגרמנית אז — הסכימה להעסיק אותנו רק בעבודות זמניות, בעיקר בבהמות עבודה. בעל המפעל התנגד בכלל להעסיק בבית החרושת שלו את הקיבוצניקים „הקומוניסטים“, ולמוסדות הפועלים במקום לא היו הוראות „מגבוה“ בענין זה, והתור לבית החרושת היה בידי מועצת פועלי חיפה ומרכז העבודה, ולא ברשותם. וככה נמשך משא-ומתן זה, ללא תוצאות מעשיות, כשנתיים בערך.

ברם, לא ויתרנו והמשכנו לטפל בענין במרץ ועקשנות, ואחרי ישיבה באחד מחדרי מועצת פועלי חיפה „בדרג גבוה“: — מזכיר הועד הפועל של ההסתדרות, מזכיר מרכז העבודה, מזכיר מועצת פועלי חיפה, בא כוח הקבוץ והח' בת-שבע ז"ל, שהיתה אז מזכירת המשק, — הוחלט שלחברי הקיבוצים ישנה זכות לעבודה קבועה במפעלי חרושת, ונכנסנו לתור „נשר“, „לשמך“, לטחנות הגדולות — המפעלים הגדולים אז בחיפה, שרוב פועלי העיר נמשך ושאף להגיע אליהם.

כניסתנו ל„נשר“ היתה אינדיוידואלית, לא כחברי קבוץ שאפשר להחליפם מפעם לפעם. החשבון במשרד, הזכויות והחובות היו פרטיות בהחלט. בעל המפעל לא הסכים לתנאים אחרים ומובן שבחירת האנשים על ידנו לעבודה היתה קפדנית מאד: כושר ורצון עבודה, נטיה ליחסים הוגנים עם צבור הפועלים במקום הגדול והמגוון, ואימון שהחבר לא יעזוב את המשק, כי אין אפשרות להחליפו באחר. היתה מחשבה שהחבר קושר את גורלו למפעל „נשר“ לכל ימי חייו וגם זה היה נימוק שהקשה על בחירת האנשים. הרשימה נקבעה ע"י המזכירות ואושרה באסיפה כללית — פרוצדורה הנהוגה כעת בבחירת מוסדות וועדות חשובות.

זכורני איך שבת-שבע ז"ל הסתכלה בי בעיניים מביעות חמלה: „הייתי רוצה שתסע לאיזה בית-הבראה לפני כניסתך ל„נשר“. הייתי אז „ירוד“ קצת — ומובן שלבית-הבראה לא נסעתי, זה היה אז דבר נדיר מאד ונשלחו להבראה רק אחרי ניתוחים או מחלות קשות. נכנסתי לעבוד בין הראשונים — הראשון.

הדרישות לתוספת פועלים תכפו מפעם לפעם, ואחרי זמן קצר הגענו ל-30 חברים, עובדים במפעל. שכר העבודה היה גבוה, יחסית, בהשוואה למקומות עבודה אחרים וכפי שצוין אז באחד מדו"חות הכספיים השנתיים: עובד „נשר“ מרויח כדי קיום שתי משפחות במקום. חדרנו כמעט לכל המחלקות: הבנין, החצר, בית האריזה ומחלקת הייצור ותפסנו שם מקומות חשובים. מקובל היה לחשוב אז שהעבודה ב„נשר“ היא קלה, „מתבטלים“ הרבה, ו„חיים בנוחיות“, אבל המציאות היתה אחרת: שמונה שעות עבודה באבק, בגזים של פחם ודלק, ותוך זה לספק חומר למכונות הגדולות הצועקות: הב — הב — זה מעייף מאד את העובדים, מטמטם את מוחם שמתמלא כאילו עשן וגז, ולא פעם קנאנו בעובדי השדה, החקלאים, שנמצאים באויר צח ומרענן, ונוסף לזה הם אינם תלויים בזולתם כמונו.

נכנסתי לעבוד במחלקת הייצור — הכבשנים — עבודת משמרות: שבוע-יום, שבוע-ערב ושבוע-לילה. והשבתות — שתיים עבודה של 12 שעות ואחת-חפשית. אי-אפשר להפסיק ולקרר את הכבשנים והתנאים קשים ולא נוחים, בעיקר, לחבר-קיבוץ שמנותק בערבים מהחברים, מהבית והמשפחה. "אלמנט פסיבי", חי חיי צבור רק אחת לשלשה שבועות, מין "אורח נוטה ללון". היו לנו, לפועלי המשמרות — למחלקה זו הצטרפו עוד כמה מחברי המשק — קשיים נוספים בענין התחבורה. האוטו האחרון בין חיפה וכפר-חסידיים — קרית עמל וטבעון טרם נבנו — היה מגיע בשעה שמונה בערב, בכדי לחזור בעשר מהעבודה או לצאת למשמרת לילה, היינו זקוקים לתחבורה מהמשק. נהגי המשאות, שהיו עיפים אחרי יום עבודה, לא ברצון נענו לזה והיינו מתוחים ומודאגים, מתרוצצים מאחד לשני, ולפעמים היינו צריכים גם להעזר במזכיר עד שסודר הדבר.

בפרוץ "מאורעות" בארץ — וזה קרה מפעם לפעם — והוכרו עוצר בדרכים אחרי שעה 6, היינו צריכים "לבלות" ארבע שעות עד התחלת העבודה. אחרי משמרת ערב היינו לנים אצל מישהו מידידינו וחוזרים הביתה רק בבוקר.

עבדנו כולנו — אנשי המשמרות וגם הפועלים היומיים — הרבה שעות נוספות, לא ויתרנו על זה אף פעם, וזכורות לנו תגובות פועלים בודדים: "מה הקיבוצניקים האלו להוטים כל כך לעבוד בשבתות ושעות נוספות, מה הם מקבלים תמורת זה בקיבוץ?" ותשובתנו היתה: עוד משפחה אחת, עוד חבר לעבודות כיבוש או להגדלת המשק ופיתוח ענפיו.

היינו פעילים גם במוסדות המקומיים: במועצת הפועלים, ועדת בקורת ועוד. נוצרו יחסים חבריים טובים בינינו ובין יתר הצבור. היתה לנו גם זמן מה אשליה של "שליחות", שימצאו כאלו אשר יימשכו אלינו וילכו בעקבותינו.

עם גמר עבודות הבנין פוטר רבים וביניהם גם חלק מחברינו לפי הנוסחה המקובלת: "אחרון לכניסה — ראשון ליציאה" והמשק גם לא לחם בתוקף רב על זכויותיו, משום הפסקת העליה והצורך בעובדים בבית, בענפי החקלאות, שהתפתחו וגדלו בינתיים, ומובן שלהם זכות קדימה לכול.

במשך הזמן עבר המפעל לידי סולל-בונה. תנאי העבודה השתפרו בהרבה: יותר ימי חופשה, בית-הבראה כל שנה, במקום עבודת השבתות ימי מנוחה באמצע השבוע, תנאים נורמליים וטובים כתגמול לשנים קודמות-קשות. עם פרוץ המלחמה וגיוס חברים לצבא הבריטי ולבריגדה הוציאו שוב חברים מ"נשר", והמתח והענין אצל הנשואים פחת. עם קבלת עבודת "תנובה" — מפעל קבלני עצמאי, בעל סכויים רבים — שוב דללו כוחותינו ב"נשר", מגמת המשק היתה ליצירת מפעלים עצמאיים וצמצום בעבודה שכירה מחוץ למקום. בשנת 1956 עם הפיטורים האחרונים מטעמי יעול ב"נשר", פוטר עוד כמה מחברינו. לאט לאט, מסיבות שונות, נשארו רק 6 עובדים קבועים — פינה קטנה במפעל הגדול הזה.

ק. סיני

(מתוך ספר יגור)

